

OPINIE JURIDICĂ

în legătură cu inițierea procesului de elaborare a proiectului de lege cu privire la apărătorii drepturilor omului

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PUBLICATĂ PE CRJM.ORG

Nr./Data:	26/25 din 16 mai 2025
Destinatar:	Ministerul Justiției, Direcția avizare acte normative e-mail: secretariat@justice.gov.md
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (www.crjm.org), persoane de contact: Carolina BAGRIN, Directoare de program, e-mail: carolina.bagrin@crjm.org , Ilie CHIRTOACĂ, Președinte, e-mail: ilie.chirtoaca@crjm.org .

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) prezintă această opinie juridică Ministerului Justiției în contextul inițierii procesului de elaborare a proiectului de lege privind apărătorii drepturilor omului (ADO)¹. CRJM și-a exprimat anterior² poziția conform căreia, în prezent, în Republica Moldova nu există o necesitate stringentă de a adopta o lege specială privind ADO. Este, mai degrabă, oportună reglementarea unui mecanism de protecție a ADO prin includerea unor prevederi speciale în legislația existentă.

Pe această cale, salutăm intenția ministerului de a recunoaște statutul juridic al apărătorilor drepturilor omului, care să asigure protecție lor, în conformitate cu standardele internaționale în materie, inclusiv conform principiilor prevăzute în Declarația ONU privind apărătorii drepturilor omului. Conform articolului 2 din Declarația ONU privind apărătorii drepturilor omului, statele trebuie să adopte măsuri legislative, administrative și de altă natură, necesare pentru a garanta efectiv drepturile și libertățile ADO prevăzute în Declarație. În plus față de cadrul legislativ, este esențial ca statele să revizuiască politicile și practicile care ar putea pune în pericol activitatea ADO sau să o obstrucționeze, promovând în schimb un mediu favorabil muncii acestora. Astfel de evaluări trebuie realizate în consultare cu societatea civilă.

Potrivit obiectivului strategic III, pct. 3.1.1. din Foia de parcurs privind funcționarea instituțiilor democratice (FID) statul și-a asumat adoptarea modificărilor la cadrul legal pentru a proteja apărătorii drepturilor omului și reglementarea mecanismului de protecție a acestora să asigure cadrul legal și o protecție sporită pentru apărătorii drepturilor omului.

Elementele conceptuale esențiale pentru construirea unui cadru normativ consolidat și eficient privind protecția apărătorilor drepturilor omului în Republica Moldova nu vizează neapărat adoptarea unei legi distincte, ci includerea unor garanții explicite în legislația sectorială relevantă, în vederea creării unui mecanism funcțional, coerent și adaptat contextului național și obligațiilor internaționale asumate de stat. În acest sens, propunem mai

¹<https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-de-lege-cu-privire-la-aparatorii>

² <https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/2022-01-24-opinie-concept-Lege-ADO-CRJM-EcoContact.pdf>

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

jos câteva propuneri conceptuale la elaborarea cadrului normativ privind consolidarea protecției apărătorilor drepturilor omului.

■ Clarificarea conceptuală a noțiunii ADO

În acest sens, primordial ar fi necesară clarificarea conceptuală a noțiunii de „apărător al drepturilor omului” și recunoașterea statutului acestora. Potrivit experților ONU, ADO sunt persoane care acționează la nivel local, național sau internațional, în exercitarea atribuțiilor profesionale sau pe bază de voluntariat, în scopul promovării și protejării drepturilor omului. Aceștia pot desfășura activități legale și pașnice, inclusiv:

- colectarea și diseminarea informațiilor privind încălcările drepturilor omului;
- sprijinirea victimelor;
- promovarea guvernării democratice și participarea în procesele democratice;
- dreptul la asistență juridică pro-bono și consiliere specializată în domeniul drepturilor omului;
- monitorizarea aplicării tratatelor internaționale în domeniul drepturilor omului.

■ Consacrarea drepturilor fundamentale ale ADO

Cadrul normativ trebuie să consacre clar drepturile ADO, inclusiv:

- dreptul la asociere și întrunire pașnică, inclusiv prin organizații neînregistrate;
- dreptul de a solicita și utiliza fonduri, inclusiv din surse externe;
- dreptul de a lucra individual sau în asociere cu alții;
- dreptul de a crea sau adera la OSC-uri;
- dreptul la libertatea de întrunire;
- dreptul de a accesa, obține, primi și disemina informații privind drepturile omului;
- dreptul la confidențialitatea comunicațiilor (inclusiv protecția digitală);
- libertatea de exprimare asupra temelor privind drepturile omului;
- dreptul de a adresa autorităților critici și recomandări;
- dreptul de a depune plângeri și a solicita remedierea violărilor.
- dreptul la recurs efectiv și reparație integrală în caz de încălcare a acestor drepturi.

■ Obligații pozitive ale autorităților publice

- asigurarea unui mediu favorabil activității ADO (inclusiv combaterea discursului de ură sau stigmatizarea);
- investigarea promptă și eficientă a atacurilor asupra ADO;
- sancționarea penală a represaliilor și intimidării împotriva acestora;
- accesul ADO la spații de detenție, instanțe și mecanisme internaționale.

■ Consolidarea mecanismului de protecție a ADO

Un alt aspect important, este recunoașterea normativă a statutului ADO și garantarea protecției apărătorilor drepturilor omului. Protecția trebuie să acopere toate formele de violență, hărțuire, intimidare sau represalii, inclusiv cele provenite din partea statului, cât și a actorilor privați. Statul trebuie să asigure investigarea promptă, eficientă și transparentă a tuturor formelor de atac, inclusiv cele online, discurs de ură, intimidare sau alte impedimente sau bariere administrative în legătură cu activitatea desfășurată în calitate de ADO.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Este esențial, de asemenea, ca mecanismul de protecție să țină cont de intersecționalitatea și de particularitățile apărătorilor care aparțin grupurilor vulnerabile – de exemplu, femei, copii, persoane cu dizabilități, persoane din minorități etnice, religioase sau sexuale, persoane care trăiesc cu HIV, refugiați, apărători ai mediului sau ai drepturilor muncitorilor. Acești apărători se confruntă adesea cu riscuri suplimentare și multiple forme de discriminare. Legislația ar trebui să prevadă măsuri specifice pentru a combate aceste forme de discriminare și pentru a sprijini activitatea ADO care lucrează în domenii sensibile sau în medii ostile. De asemenea, trebuie prevăzute măsuri care să faciliteze mobilitatea ADO când sunt persecutați în țara de origine și solicită refugiu sau azil în alte state.

▪ **Fortificarea rolului Avocatului Poporului pentru asigurarea protecției ADO**

Avocatul Poporului trebuie să fie instituția centrală cu un rol esențial în protecția ADO, prin consolidarea atribuțiilor în legătură cu protecția ADO, în special cele ce vizează:

- primirea și examinarea plângerilor;
- activități de pledoarie pentru un mediu favorabil ADO;
- cooperarea cu mecanismele internaționale și regionale de drepturile omului;
- furnizarea de informații privind situația ADO la nivel național;
- susținerea publică în cazurile de încălcare a drepturilor;
- monitorizarea situației apărătorilor aflați în detenție;
- medierea situațiilor conflictuale cu autorități sau alte entități.

Aceste atribuții impun consolidarea mandatului instituției în conformitate cu [Principiile de la Paris](#)³, precum și asigurarea resurselor necesare pentru o activitate eficientă și independentă.

În elaborarea propunerilor conceptuale de mai sus, CRJM a avut în vedere și **Modelul de Lege pentru Recunoașterea și Protecția Apărătorilor Drepturilor Omului**⁴, elaborat în urma a trei ani de cercetare comparativă și consultări cu peste 500 de apărători din peste 110 țări. Documentul oferă un cadru normativ robust, adaptabil la contexte naționale diferite, care transpune în legislația internă Declarația ONU privind apărătorii drepturilor omului. Considerăm că acest Model constituie o referință utilă pentru procesul normativ inițiat de Minister, în special în definirea drepturilor, obligațiilor instituționale și structurii unui mecanism funcțional de protecție.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă

Președinte

³<https://ombudsman.md/post-document/principii-referitoare-la-statutul-institutiilor-nationale-principiile-de-la-paris-adoptate-prin-rezolutia-adunarii-generale-nr-48134-din-20-decembrie-1993-2/>

⁴ https://ishr.ch/wp-content/uploads/2016/06/ISHR_resource_modellaw_2017_english.pdf.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva